Bir Şarkışla Efsanesi

SÜTOLUK

Emin KUZUCULAR

Çanakçı yaylasının kuzey batısında, Gökçebel'in az ötesinde, Yalanı köyü sınırları içinde bir vadi var. Bu yemyeşil vadinin ortasında bir pınar akar. Adına Sütoluk derler. Vadinin etrafı yüksek dağlarla çevrilidir. Dağların yamaçları yemyeşil çam ormanları, yabani naneler, salepler, kuzu kulakları ile zümrütleşmiştir. Bu dağların eteklerine yaz sıcaklarında yaylaya çıkan çevre köyler vardır. Yaylacılık eskiden beri birgelenektir.

Sütoluk, köyden-kentten çok uzaktadır. Bulunduğu vadide ıssız ıssız, uğrun uğrun akar. Yaz aylarında yaylacılar konaklar ötelerinde. Bazen bir çobanın yanık kavalına arkadaş olur çığıltıları. Asıl arkadaşları vahşi dağ hayvanlarıdır. Kekliklere, kurtlara bol bol soğuk su verir yaz kış. Sonbaharda hiç sesi çıkmaz olur. Dağlardan yuvarlanıp gelen çam kozalakları örter ayaklarını. Küser sanki bu çağda. Yalnız hafif hafif bir duman çıkar soğuk günlerde. Akıp gittiği yerler yaz kış yemyeşil çimenlerle kaplıdır. Nanelerin, kekiklerin, çamların kokusundan koku alan, bu suyu yaz aylarında bile içmek çok zordur. Adeta dişleri dondurur. Kışın ise alabildiğine sıcak olur. Buğusu çok uzaklardan görülür. Yabani hayvanlar suyunu içer, yeşil taze otlarını yerler.

Çevre halkı bu pınardan besmelesiz su içmezler. Hele yaşlılar mutlaka suyundan abdest alır, iki rekât nafile namazı kılmadan geçmezler. Bu suya adaklar adayan, kurbanlar kesenler az değildir. Ben de böyle bir günde suya derin bir saygı duyan başucunda namaz kılan bir ihtiyara yaklaştım. Selam sabahtan sonra tanıştık. Hoşbeş faslını da ifa edince nereli olduğunu sordum: Yalanı'lı imiş.. Yetmişlik bir ihtiyar. Son yıllarda Sıvas'a göçmüş. Yeni mahalle'de oturuyor Bu efsaneyi babasından, babası da başkalarından dinlemiş. Zaman zaman anlatırlarmış. Memiş Kaya sakalını sıvazladıktan sonra tatlı tatlı gülümsedi.

— Beyim, dedi; bu pınarın hikmet ve kerametini anlatmakla bitiremem ki..

Sonra bağdaşını değiştirip, gözlerini uzaklara dikti:

— Dünyanın neresinde olduğunu bilmem, çok seneler önce bir harp olmuş. Mağripde mi? Maşrıkda mı? Yemen'de mi, çölde mi? Yoksa Lektemür'ün (Timurlenk) muharebesinde mi? Ordularımızla birlikte bizim köyden de Al'Osman (Ali Osman) adında bir yiğit delikanlı bu harbe girmiş. Kısa zamanda keskin nışancı, topçu onbaşısı olmuş. Alosman harbe giderken geride iki uşağı ile bir karısı kalmış. Uşakları ikizmiş. Nur topu gibi iki oğlan. Perçemlerinde güneş yıldır yıldır yanar, yanaklarından elmalar alılık alırmış. Amma fakir fukara uşağı olduklarından kimse yüzlerine bakmazmış. Babalarının askere gidişi, o gidiş olmuş. Bir daha haber ucar alınamamış. Onunla asker olanların kimi gitmiş gelmemiş, kimi gelmiş görememiş. Alosman'a gelince ondan kimse haber verememiş. Kimi «öldü, kaldı» demiş, kimi «Padişah tuğ verdi, Vüzera yaptı» demiş. Kimi de «Kapıkulu olarak saraya girdi» demiş. Her ne olduysa.. Saraya girdiyse, köydeki paçırlı karıyı götürüp de orada rezil olacak değil ya. Oradan evlenip kaldı» demişler

Köyün ahvaline gelince: Uşaklar ufak, kadın yoksul, ortalık kıtlık. Taştaşı yiyor alimallah. Kadın uşakları besleyip büyütmek için türlü meşakkatlere katlanmış. Öküz yok, kağnı yok, tarla yok, ana baba

→

desen hiç yok.. Garip, yoksul bir kadınla iki sabı sübyan. Neylesinler ki? Gözyaşını ekmeğine katık etmekten başka bir tutar dalı, bir işler kolu mu var? Taşların, ulu ağaçların yamaçlarından yosunlar toplamış, suda kaynatmış yedirmiş. Kıtlık taşı derler bir taşı iki taşın arasında üğütüp çorba yap mış, böylece nafakasını temin etmiş. Aşı da bu işi de bu imiş. Şehit karısıyım der alını, morunu çıkartırmış Kimseye kem gözle bakmaz, kem küm etmez, kimsenin getirdiği aşı keşi yemez, sabreder dururmuş. Abdestli namazlı bir Osmanlı kadınmış. Her duasında yoksullara ve gariplere yardım etmesi için Allah'a yalvarır «onlarla birlikte benim körpelerimin de yüzüne bak, medet senden Allah'ım» der, başka birşey demezmiş. Eşo gelin bu minval üzere az durmuş, çok beklemiş. Derler ya: «Sabreden derviş, muradına ermiş» diye, bir gece Alosman'ı rüyasında görmüş: Başı gemsiz bir kır ata binmiş. Üzerinde beyaz urbalar varmış. Döşünün yedi yerinde yedi tane al al güller açmış. Başında yemyeşil bir sarık, ayağında al al çizmeler varmış. Alosman attan inip uşaklarının yanaklarını okşamış. Sonra çocuklarının gözlerinden öpmüş. Karısına dönerek şunları söylemiş:

— Bunlar şehit evladıdır. Allah nasiplerini gönderdi. Yarın filanca dağa git. Orada iki geyik yavrularıma süt verecek. Sen de iç. Sakın kimseye deme.

Bunu demesiyle at kanatlanıp, göğün yüzüne doğru uçmuş, gitmiş.

Ertesi mübarek Perşembe günü kadınla uşakları yalın ayak, taşlardan seke seke, çalılar ayaklarını yırta kanata, kâh durarak, kâh yürüyerek gece rüyasında gördüğü dağa ulaşmışlar. Kadın hem oturup beklemiş, hem korkup ürpermiş. Burası ıssız dağın başı.. Kuş uçsa kadının yüreği hoplar arı dızıldasa büyük bir gürültü sanarmış. Korkudan tüyleri diken diken olurmuş. Amma ne yapsın? Başa gelen çekilir. Dağlar ıssız.. Dağlar hoyrat.. Ağaçlar heybet hebbetmiş. Kadın bir pınarın başına oturmuş, uşaklarını bağrına basmış. Az beklemiş, uz beklemiş, bir an gelmiş ki iyice acıkmışlar. Kadın kalkmış kuzu kulağı, nane, narpuz toplayıp uşaklara yedirmiş. Pınardan su içirmiş. «İki su bir ekmek» tokluğu vermiş. Tekrar acıkınca çamların kabuklarını soyup, ağaçların gasmuhlarını nafaka etmişler.

Yeller ılık ılık toprağı öperken, rüzgâr ağaçların dallarıyla cenkleşirken, kuşlar kanat çırpıp ötüşürken kadın korkudan tir tir titriyormuş. Ayağının altında bir ot, bir çöp kırılsa, bir kuş ötse, bir su cığıl cığıl aksa kadına bir ürperme ve üşüme geliyor ancak uşaklarının nefesiyle ısınıyormuş. Onun için onları bağrına basıp hiç yanından ayırmıyormuş. Analarının döşünde ısınan çocukların başlarını bir uyku bürümüş. Mışıl mışıl uyumuşlar. Kadını titremekten ne uşakların döşüne dayadığı ılık nefesleri, ne tepelerin üzerlerinde akkor gibi asılı duran güneş alakoyamamış. Pınarın az ötesinde vadi biraz dardır. Eskiden buralarda ulu çamlar vardı. Kardan ve yelden devrilen çamlar o yamaçtan bu yamaca devrilirken birbirlerini havada kuçaklamışlar, devrilmeden korunmuşlardı. Bu şekilde havada kaldıkları için altları ağaçlardan bir tunel olmuştu. Kadını asıl korkutan işte burası idi. Gökyüzü bile görünmüyordu ağaçlardan. Kadın bu ağaçların durumuna bakıp: «Yarabbi! Hikmetinden sual olunmaz» diyecekken, tunelin öbür başından kan renkli, yumuşak tüylü bir çift geyik «Moooh, moooh» diyerek çıka gelmişler. Eşo'nun tüyleri diken diken ayağa kalkmış, korkudan düşüp bayılmış. Gürültüye uyanan uşaklar da ne yapacaklarını şaşırıp birbirlerine sarılmışlar.

Neden sonra kendine gelince dikkat etmis: Boynuzları sarı sarı, çatal çatalmış. Şöyle bir düşünmüş: Keçi dese, keçi değil, İnek dese, inek değil.. Birden kocasının sözü aklına gelmiş. «Öyleyse bunlar geyik» demiş. Sağmaya varmış. Hayvanlar art ayaklarını germişler süt dolu memelerini yere doğru sarkıtmışlar. Kadın sağacak ya, neye sağsın? Kap kacak yok ki.. Sonra ak-

lına parlak bir fikir gelmiş. Hemen gitmiş bir dep devir kütüğü (İçerisi çürümüş ağaç kütüğü) bulmuş. İçini temizlemiş, yıkamış, kazan haline getirmiş. Sağmış geyikleri. Korkusu morkusu kalmamış. Geyikler tamamen sağıldıktan sonra geldikleri gibi çekilip gitmişler. Süt dolu kütüğü pınarın gözesine koymuş, soğutup içirmiş uşaklara. Çocuklar iyice doyunca tıstımbıl olmuşlar. Kalanını kendisi içmiş. Bir gün böyle, beş gün böyle derken alışmış geyiklere. Her gün köyden gelip geyikleri sağar, uşakları doyurur, kendi de doyarmış. Akşam karanlığı çökmeden eve dönerlermiş. Kadın her gün gele-gide usanmış Bakmış ki olacak gide değil, Gökçebel'in kayalıkları üzerindeki bir mağarayı ev haline getirip, orada yatar yatar-kalkar, yer-içer olmuş. Kadının köyden uzaklaştığının kimse farkına varmamış. Her kuşluk vakti geyikler mağaranın önüne gelirmiş. Kadın bunları sağar, sütünü süt, yoğurdunu yoğurt eder uşaklarına yedirirmiş. Artan sütleri de çiğnenmesin diye mağaranın içindeki bir deliğe dökermiş.

Aradan bir hayli zaman geçince geyikler Perşembe günleri gelmez olmuşlar. İşte o günlerde bu mübarek çeşme süt akmaya başlamış. Uşaklar da büyümüş, boylanmış, serpilip tüylenmişler. Neredeyse sırtları geyik tüyünden ayırt edilemez olmuş. Kuvvetlenmişler. Kışın ağaçları köklerinden söker, getirip yakarlarmış.

Ertesi yaz, güneşin doğduğu yönden Papaklar (Çerkez) gelip buraları yurt edinmişler. Bunların başlarında kuzu derisinden papaklar, ayaklarında deriden çoraplar, sırtlarında davar derisinden gocuklar varmış. Hepsi dekeskin nişancı imişler. Attıkları ok hedefine saplanırmış. Köylerin mallarını, davarlarını çalar, av avlar, geçinir giderlermiş. Bir kısmı ağaçları köklerinden kesip ev yapmaya, avcılık etmeye başlamışlar. Bu avcılardan birisi nasıl sezdiyse, geyikleri sezmiş. Düşmüş bu hayvanların peşine, tehlemeye (gözetlemeye) başlamış. Ama attığı oklar geyiklere hiç değmezmiş. Sonra avcının birisi bir kurnazlık düşünmüş: Okun ucuna mıh çakmış. Bu mıhlı okun yayını sıkı germiş ve geyiğin birisine savurmuş. Ok havada vınlaya vınlaya gelmiş, geyiğin karnına saplanmış. Eşo koparak varmış, avcı gelmeden geyiğin karnındaki oku çıkarıp mağaraya saklanmış. Avcı gelmiş ki ne geyik var, ne de attığı ok. Vuramadım sanmış, geri gitmiş. Kadın oku incelemiş, ucundaki mıhı görmüş. Avcının arkasından «İlâhi, sen de mıhlanasın, e mi..» diye karış vermiş. Avcı o anda olduğu yere mıhlanıp kalmış. Yaralı geyik biraz dolanmış, mağaranın tam karşısına Geyik Teplsi denilen yere gelip ölmüş. Öteki geyik iki gün sonra gelip, o da orada eceli ile ölmüş. Kadın geyiklere bir mezar yapmış. Oraya şimdi Mıhlıca derler ve ziyaret ederler. Geyiklerin öldüğü yer ziyarettir. Şu gördüğün iki ulu çam, onlardan bir hatıradır. O çamları kimse kesemez. Çünkü geyiklerin ruhları onları besleyip büyüttü. Bizim köyden biri bu ağaçları kesmeye niyetlendi de, ilk baltada canı çıktı zavallının.

Şu ziyaretin içindeki veya yanındaki odunları da kimse götürüp yakamaz. Dur, sana onun da hikâyesini anlatayım: İnanmazsan buradan bir odun al, yak. Görürsün o zaman? Ömer'in anası Fato anlatırdı: Uşakları bir gün maldan gelirken, buradan bir sırt odun yüklenmişler. Daha bir kaç adım atmadan odun o kadar ağırlaşmış ki, yarısını yolda bırakmışlar. Eve ancak üç beş dal getirebilmişler. Uşaklar adımını içeri atar atmaz bir sancılanmış, bir sancılanmışlar ki taşları toprakları kavralamışlar. Koca köy feryatlarına dayanamamış. Gece kadının düşüne iki geyik girmiş. Kadına vermişler boynuzu, vermişler boynuzu çırım çırım çığırtmışlar. Arkasından da: Uşaklarının getirdikleri odunları geri götür, yerine koy Bir de koç kurban kes. Yoksa sancıdan kurtulmalarının mümkünü yok» demişler.

Kadın ertesi gün odunları evden almış, yola bıraktıklarını da toplayıp geri götür-

(Devamı Sayfa 23 de)

(Baştarafı Sahife 11 de)

müş. Bir de kara koç kurban kesmiş de uşakları kurtulmuş. Geyiklere ok atan köylülerin hiçbiri iflah olmadı. Aç ve perişan bu dağları terk edip gittiler. Bu ağaçlara balta vuranlar da iflah olmaz.

Kadın ile uşaklara gelince: Onlar da az beklemişler, uz beklemişler, geyikler gelmediği gibi başka hayvan da gememiş. Amma bu pınardan süt akmaya devam etmiş. Geyiklerin acısına dayanamayan kdın, uşklarının elinden tutup Cermuğat'a doğru gitmiş. Bir daha da buralara gelmemiş.

Topçu subayı olan Alosman'ın ruhu, çok sevdiği karısını buralarda arar olmalı ki her Perşembe günü bu pınarın gözesinden top sesleri gelir. Bu sesi bilhassa Abrul (Nisan) ayının içinde çok duyan olur. Şimdi duyan pek yok. Çünkü iyi göz kalmadı beyim. İşte bu mübarek suyu onun için saygıyla içeriz. Haa. şunu da deyim ki buralarda yolcu, çiftçi, çoban küfür yapamaz. Küfür yapanların kafasına gaipten bir taş yağar ki görmeyesin. Aman inanmazlık edip de gülme ha. Tövbe istiğfar et de haydi gidelim.

İBRAHİM ASLANOĞLU'NUN
Yayınlanmış Eserleri

1- Divriği Şairleri
2- Cıvıltılar
3- Her Yönden Sıvas
4- Aşık Veysel
5- Sıvas Halk Şairleri Bayramı
6- Aşık Seyit Türk
7- Külhaşzade Rahmi